

OSVEŽIMO ZNANJE PRED TERENSKIM DELOM

KOPER – POD BENEŠKO DOMINACIJO

1. Obdobje do začetka 15. stoletja je v zgodovini Kopra eno najtežjih in najmračnejših: konec je bilo njegove mestne avtonomije in privilegije, poleg tega so ga leta 1380 v »vojni Chioggia« dodobra oropali Genovežani. Odnesejo tudi relikvije mestnega zaščitnika Sv. Nazarija. Vojnim pustošenjem so se pridružile še lakote in epidemije kuge, ki so koprsko komuno dodobra izčrpale.

✍ Kdo so bili Genovežani? _____

✍ Kaj je relikvija? _____

2. Pomanjkanja in revščino so na prelomu 14. v 15. stoletje blažili številni florentinski obrtniki, trgovci in bankirji, ki so v mestu ustanovljali menjalnice, banke, obrtne delavnice. Koper je poznal v strukturi mestnega prebivalstva paolane – mestne kmete, ki so živeli v mestu in vsakodnevno odhajali v okolico, kjer so obdelovali polja.

✍ S čim so se po tvojem mnenju paolani še ukvarjali? _____

3. Relief beneškega leva z odprto knjigo prikazuje v Kopru pripadnost beneški republiki. Pojdi do pretorske palače na Titovem trgu in poišči omenjeni relief.

Opiši naslednje:

✍ »Serenissima« _____

»Levji grad« _____

Kaj pomeni lev z odprto in kaj z zaprto knjigo? _____

4. V novem upravnem, političnem in sodnem sistemu je Koper dobival čedalje pomembnejšo vlogo. Imel je vrsto ugodnosti v strateškem pogledu, kajti **lega na otoku** mu je dajala prednost v obrambi, trdni obzidni pas z Levjim gradom pa ga je še dodatno varoval na vse strani in izpolnjeval obrambo, ki jo je mestu nudilo že morje samo.

Kateri so bili najpomembnejši koprskih agrarni in drugi proizvodi? _____

Kateri so danes? _____

Kaj se je zgodilo z otokom? _____

5. Dobičkonosna trgovina je mesto v 16. stoletju povzdignila v **najbolj bogato in gosto naseljeno območje v Istri**, saj je pred veliko kugo leta 1554 štelo kar 9-10 tisoč prebivalcev. V prid temu govori tudi dejstvo, da je bila v mestu v tem času ustanovljena **davčna pisarna** (Camera fiscale). Benetke so torej za protiutež svojemu gospodarskemu monopolu Kopru dajale občutek veljave in ugleda: tako kot v sami beneški prestolnici, so tudi v Kopru prirejali **viteške tekme, turnirje, regate, karnevale in sejme**.

Zakaj so Benetke vlagale v kulturno-gospodarski in drugi razvoj Kopra? _____

Kaj je Camera fiscale in zakaj je bila pomembna? _____

6. Ugled in slavo si je mesto pridobilo tudi na **področju kulture in umetnosti**. Sama kulturna dediščina ter ohranjeni dokumenti zgovorno pričajo o tem, da je Koper stoletja sledil okusu Benetk in na splošno italijanskega prostora; ob tujih mojstrih, umetnikih in arhitektih, ki so v mestu zapustili vidne sledove, pa se mesto ponaša tudi z lastnimi ustvarjalci in dosežki, predvsem v času največjega kulturnega razcveta med 15. in 18. stoletjem.

Vodnjak Da Ponte na Prešernovem trgu.

Napiši nekaj bogate arhitekturne zapuščine, ki je nastala v obdobju dominacije Benetk: _____

Duh **humanizma in renesanse** se je začel že v 15. stoletju. Sloviti učenjaki in humanisti so osnovali humanistično šolo, kamor so zahajali plemiški sinovi iz številnih istrskih mest. Med predhodnike koprskega humanizma uvrščamo predvsem **Petra Pavla Vergerija**. Med številnimi deli je zapustil tudi kratek opis in zgodovino Kopra »De situ urbis Justinopolitanae«.

 Opiši življenje, področje dela in zapuščino Petra Pavla Vergerija:

Kulturnemu življenju mesta so dajale pečat predvsem **akademije**, od prve z imenom »**Compagnia della Calza**« do »**Accademie dei Desiosi**«, ustanovljene leta 1553, »**Accademie Palladiane**« in »**Accademie dei Risorti**«, ki sta delovali v 17. stoletju. V kulturnem življenju je nekaj pomenila le ozka plast izobraženstva, ki je v glavnem izhajalo iz vrst plemstva in višje duhovščine. V ta krog lahko prištevamo tudi pripadnike nekaterih redov, zlasti frančiškanov, dominikancev, observantov in gregoritov, kasneje pa tudi kapucinov, scolopov oziroma piaristov, ki so se posvečali vzgoji in izobrazbi plemiške mladine v **Collegio dei Nobili**. Ta šola je nastala leta 1675, vanjo pa je zahajala plemiška mladina ne le iz Istre, temveč tudi iz Dalmacije in drugih dežel. Bila je najodličnejša šola v celotni beneški Istri in edina, ki je lahko konkurirala jezuitskim kolegijem po Italiji in Avstriji.

 Katera je bila prva akademija, ustanovljena v Kopru in kdo jo je lahko obiskoval?

 Kaj je bil Collegio dei Nobili? Ustrezno prevedi.

 Kateri redovi so bili vključeni v izobraževanje?

---

7. Ekonomski razcvet in naraščanje prebivalstva v 16. stoletju sta povzročila **rast samega mesta prek naravnih**

meja otoka. Z intenzivnim **nasipavanjem** so bile morju iztrgane nove površine, na obsežnih površinah je zrasel najmanjši urbani del srednjeveškega Kopra, ki je bil v celoti zavarovan z obzidnim pasom in obrambnimi stolpi.

✍ **Naštej zaselke, ki se raztezajo v okolici Kopra?** _____

Glavni mestni trg so obkrožale najpomembnejše javne zgradbe političnega in verskega značaja: **Pretorska palača** kot sedež podestatov (župan) in kapitanov (vojaški poveljniki), **Foresterija** in **Armerija**, v katerih so delovali predvsem javni uradi, **mestna Loggia** in **stolnica z mestnim stolpom**. Z razvojem upravnega, političnega sistema, družbenega in kulturnega življenja je glavni trg služil številnim slavnostim posvetnega in cerkvenega značaja ter nudil značilno podobo tedanjih italijanskih in dalmatinskih mest. Rasle so nove **palače** in javne zgradbe, ki po lepoti in imenitnosti niso v ničemer zaostajale za podobnimi v drugih mestih **Serenissime** (beneške države). Novi graditelji in arhitekti, med katerimi gre omeniti predvsem znamenitega beneškega arhitekta **Giorgia Massarija**, so v veliki meri sprejemali in spoštovali ustaljene prostorske vrednote mesta, ki sta ga izoblikovala gotski in renesančni čas.

✍ **Kdo so bili podestati? Naštej dva najpomembnejša?** _____

✍ **Kdo so bili kapitani?** _____

✍ **Kaj je Serenissima?** _____

✍ **Naštej nekaj najpomembnejših palač in drugih zgradb, ki so nastale v obdobju beneške dominacije:** _____

Toda navzven bleščeča in imenitna podoba mesta in njegov umetniški ter kulturni utrip nista mogla prikriti senčnih plati: provincialni Koper mnogim slavnim možem in učenjakom ni nudil dovolj možnosti za znanstveno delo in so ga zato zapuščali. Navedimo le najbolj slavnega med vsemi: zdravnika **Santoria Santoria** (1561-1636), ki se je pri sodobnikih in kasnejših rodovih proslavil predvsem z delom »De statica medicina«, sicer pa tudi z uvajanjem eksaktnih instrumentov v medicinsko znanost. Iz zdravniških krogov izhaja tudi **Girolamo Vergerio**, ki je bil leta 1653 imenovan za rednega profesorja v Pisi, leta 1665 pa ga je beneški senat povabil, da prevzame medicinsko katedro v Padovi.

✍ **Zakaj so učenjaki zapuščali Koper?** _____

✍ **Naštej še vsaj tri pomembne osebnosti, ki so v tistem obdobju živele oz. delovale v Kopru:** _____

8. Čas inkvizicije in protestantizma: mnogi so bili iz mesta tudi pregnani, predvsem v času, ko je **inkvizicija** začela preganjati pristaše **luteranske doktrine**. Med najbolj gorečimi reformatorji je bil koprski škof **Peter Pavel Vergerij ml.** (1498-1565), ki je hotel v svoji škofiji odpraviti pogoste zlorabe številnega klera in bratovščin, obenem pa zelo

razširjeno vraževerje med prebivalstvom. Nakopal si je njihovo sovraštvo, zato so ga kot heterika ovadili inkviziciji; ta je proti Vergeriju sprožila proces, papež Pavel III. Pa ga je razglasil za odpadnika in mu odvzel škofovsko čast. Vergerij se v deželah Serenissime ni več čutil varnega, zato se je prek Švice umaknil v Nemčijo in se tam posvetil reformaciji. Tamkajšnjemu vojvodi Krištofu se je udinjal za svetovalca in tu pomagal slovenskemu protestantu Primožu Trubarju pri tiskanju prvih slovenskih knjig, kajti že kot koprski škof je čutil potrebo po slovenskem bogoslužju v pridigah.

✍ **Kdo je bil Peter Pavel Vergerij?** _____

✍ **Zakaj je bil izgnan in kam se je zatekel?** _____

✍ **Zakaj je za Slovence izredno pomemben?** _____

✍ **Pojasni naslednje pojme:**

Inkvizicija: _____

Heterik: _____

Vraževerje: _____

9. V 17. in 18. stoletju je ob upadanju beneške gospodarske in politične moči prišlo do velikih sprememb v razmerju moči na Jadranu in v zaledju. Že v začetku 17. stoletja je Beneško republiko dodobra pretresla uskoška vojna (1615-1617), ki je med drugim strahovito opustošila in prizadela zaledje istrskih mest ter izpraznila podeželje. Za nameček je v letih 1630/31 divjala še grozovita kuga, ki je pomorila tudi velik del koprskega prebivalstva.

✍ **Med kom je potekala uskoška vojna?** _____

✍ **Zakaj so bile posledice vojne najhujše predvsem na podeželju in zaledju Kopra?** _____

Zastarelost in ohlapnost beneške uprave ter gospodarska kriza so postajale vedno bolj očitne ravno v času, ko so v sosednjih deželah uvajali **fiziokratizem** in **merkantilizem** ter so se napovedovale ali že tudi uveljavljale velike reforme prosvetljenega absolutizma. Tudi v kulturnem in duhovnem življenju mesta sta zavladata mrtvilo in provincializem, čeprav je bilo še nekaj poskusov, da bi obdržalo nekdanji sloves in sijaj.

✍ **Naštej razloge za propadanje Kopra:** _____

_____
_____
_____

